

KOV rahanduse töörühma protokoll

13.05.2024

Algus 11:00

Lõpp 12:00

Koosoleku juhataja: Sulev Liivik – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Töörühma liikmed: Andrus Jõgi, Mart Uusjärv – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium; Lemmi Oro, Kairit Eha – Rahandusministeerium; Angelika Kallakmaa-Kapsta, Silver Tamm – Tallinna Linnavalitsus; Aime Roosioja – Järva Vallavalitsus; Andres Laisk – Saue Vallavalitsus; Randar Lohu – Saku Vallavalitsus; Allar Haljasorg – Kohila Vallavalitsus; Jan Trei ja Toomas Johanson – Eesti Linnade ja Valdade Liit. Lisaks kutsutud isikud.

Päevakord:

1. Üldine informatsioon

2. ELVL ettepanekud eelarve läbirääkimisteks riigi eelarvestrateegia perioodiks 2025-2028.

3. Valitsuskomisjoni ettepanekud eelarve läbirääkimisteks riigi eelarvestrateegia perioodiks 2025-2028.

Protokollile on lisatud rahanduse- ja maksupoliitika töörühma läbirääkimiste osapoolte ettepanekud.

Päevakorrapunkt nr 1

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad tutvustasid maamaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muudatuste hetkeseisu. Maamaksuseaduse eelnõusse lisati elamumaa maksimaalse määra tõus 0,5%-lt 1,0%-le ja 2025. a määrati maamaksu aastase kasvu piirmääraks 50%. Maamaksu seadus esitati Riigikogu menetlusse. Tulumaksuseaduse kooskõlastusringi märkused oodatakse ära ja esitatakse esimesel võimalusel Vabariigi Valitsuse istungile.

Osad KOVide esindajad rõhutasid, et tulumaksu ümberkorralduse puhul ei ole kohane rääkida tulukatest KOVidest, kellelt tuleks raha ära võtta. Suurem tulukus on näiline ja selle taga on suured kohustused seoses uute lasteaia- ja koolikohtade loomisega. Seega KOVide finantsilise toimetuleku peamiseks näitajaks on eelarve põhitegevuse tulem, mitte lihtsalt tulud. Tulusid ei saa vaadata kuludest lahus. Alates 2020 on kõikide omavalitsuste põhitegevuse tulem olnud kiires languses, Harjumaal kiiremas kui ülejäänud Eestis, seda objektiivsete kulude kasvu mõjutavate arengute tõttu (laste arvu kasv, õpetajate riigi poolt initsieeritud järsk palgasurve KOV oma eelarve kuludele, intressikulude kasv, käibemaksu tõus jne). Põhitegevuse tulem Harjumaal ei erine täna oluliselt ülejäänud Eesti KOVide omast.

Kõik KOVid Eestis on juba täna alarahastatud, mida kinnitab näitaja, mille kohaselt nii harjumaal, kui väikese viivitusega ka ülejäänud Eesti omavalitsuste põhitegevuse tulemid ei kata enam ära omavalitsuste varade amortisatsiooni. Selliselt ie ole juba täna KOV rahastusmudel jätkusuutlik.

Regionaalpoliitiline vaade on oluline, aga sellega ei saa ei valikuliselt ega veel vähem kõikidel KOVidel tänast rahastusbaasi vähendada.

Päevakorrapunkt nr 2

KOV esindajad tõstatasid kavandatava tulubaasi kärpe teema, sest ajakirjanduses oli juttu 27 mln. Kui on laual tulumaksu osa vähendamine, on olukord sedavõrd palju muutunud, et ELVL tulubaasi suurendamise taotluste kaitsmise asemel tuleb tegeleda kärpete ärahoidmisega.

KOVid selgitasid, et riigi rahanduse kehva olukorra on keskvalitsus ise tekitanud, mitte KOVid. KOVide osa SKP-s ei ole viimase 10 a jooksul suurenenud, aga keskvalitsuse oma on. KOVid on kõikidest finantsreeglitest kinni pidanud ja massilist ülekulutamist ei esine. Seega on arusaamatu, miks KOVid peavad solidaarselt keskvalitsusega kärpe koormust kandma.

KOV esindajad rõhutasid, et tulumaksu kärpe oleks väga halb lahendus, sest sellega võetakse ära ajas kasvav raha. 2009. a kärbitud tulumaksu osa ei ole seni tagasi antud.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad selgitasid, et ajakirjanduses oli juttu 2024. a võimalikest kärpetest. Konkreetseid otsuseid ei ole keegi langetanud. 2025. a kärped on eraldi arutelu.

KOVide esindajad tõstatasid netovõlakoormuse ülempiiri vähenemise alates 2025. a. Kuna majanduse seis on kehva ja osasi KOVe tabab tulumaksu laekumise vähenemine, oleks vajalik jätkata ülempiiriga 80% ja mitte tagasi minna 60% piirmäära juurde. See tagaks investeringute tegemise võimekuse. KOVide finantsjuhtimise praktikad on arenenud ning laenu võetakse vajadustest tulenevalt ja reeglina ulatuses, mida suudetakse teenindada.

Ministeeriumi esindajad selgitasid, et KOVide netovõlakoormuse piirmäära erand oli mõeldud tähtajalisena kuni 2024. a lõpuni COVID-19 kriisi ajal majanduse elavdamiseks. Arvestades KOVide põhitegevuse tulemite vähenemist ja kõrgeid intressikulusid, on KOVide jaoks finantsriskid oluliselt suurenenud ning see on halvendanud laenude teenindamise võimekust. Valitsussektori eelarvepositsioon ületab aastatel 2025-2028 EL reegleid ja KOVide netovõlakoormuse piirmäärade suurendamine suurendab valitsussektori defitsiiti. See muudaks veelgi raskemaks valitsuse fiskaaleesmärkide täitmise.

Päevakorrapunkt nr 3

Ministeeriumi esindajad tutvustasid lühidalt valitsuskomisjoni ettepanekuid, mis põhinevad valitsuskabineti 11.04.2024. a otsustel (lisatud protokollile).

Ministeeriumi esindajad selgitasid, et KOVide tegevuskulude kasv on viimastel aastatel olnud kiire, ületades keskvalitsuse kulude kasvu. Palgad on kasvanud kiiremini kui erasektoris. Suuresti on see põhjustatud õpetajate kiirest palgakasvust, mis on vedanud kaasa ka muude töötajate palgakasvu. Kiire tegevuskulude kasv on halvendanud KOVide finantspositsiooni ja põhitegevuse tulemid ei ole jätkusuutlikul tasemel. Seega kulude osas tuleb eelseisvatel aastatel mõelda korrektiividele.

KOVid põhjendasid kiiret palgakasvu riigi initsieeritud õpetajate palkade tõstmisega. Sellises olukorras ei olnud võimalik lasteaiaõpetajate, huvikoolide õpetajate jne palkasid mitte suurendada. Lisaks on kulude kasvu survestanud pikaajalise hoolduse reform. KOVid on

enamasti efektiivselt majandanud ning pidevalt jälgitud, et tegevuskulud oleksid optimaalsed ja ülekulutamise ilminguid reeglina ei ole.

Lepiti kokku, et Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad annavad aegsasti teada kavandatavatest KOV tulubaasi kärbetest.

Protokollija: Sulev Liivik